

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Viite: Dnro: OM 16/41/2016

LAUSUNTO ARVIOMUISTION PIKALAINASÄÄNTELYN KEHITTÄMISVAIHTOEHDOISTA

Arviomuistiossa on kiinnitetty huomiota useisiin kuluttajaluotonantoon liittyviin epäkohtiin, joiden valmistelun jatkaminen on kannatettavaa ja jotka omalta osaltaan toteutuessaan lisäävät kuluttajansuojaa. Arviomuistiossa on myös tehty konkreettisia ehdotuksia siitä, mihin suuntaan ja miten lainsäädäntöä olisi kehitettävä, mikäli asian valmistelua jatketaan. Lisäksi muistioon on kerätty tilastotietoa velkaantumiseen liittyen.

Asian käsittelyn yhteydessä on kuitenkin hyvä muistaa se tosiseikka, että suurin osa myönnettyistä pikalainoista ei kuitenkaan aiheuta ongelmia lainanottajalle¹ ja lainat on otettu todelliseen tilapäiseen rahantarpeeseen tavallisten arkisten menojen kattamiseksi.

Pikaluottoyrityksiä koskevasta tilastotiedosta

Luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisteriin on, kuten arviomuistiossa on todettu merkitty 55 luotonantajaa. Merkillepantavaa on kuitenkin se, että kaikki rekisteriin merkityt luotonantajat eivät ole pikaluotonantajia. Rekisteröimispakko koskee kaikkia elinkeinonharjoittajia, jotka myöntävät kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia kuluttajaluottoja. Tämän johdosta rekisteriin onkin merkitty useita toimijoita myös muilta kuluttajarahoituksen sektoreilta kuin pelkästään ns. pikalaina-alalta, eikä näitä yrityksiä tule rinnastaa nyt kyseessä oleviin toimijoihin.

Rekisterimerkintöjä tarkasteltaessa käy ilmi, että rekisteriin on merkitty 31 aktiivisesti toimivaa pikalaina-alalla toimivaa yritystä (tilanne 17.3.2017). Lisäksi rekisteriin on merkitty kaksi ns. vertaislaina-alalla toimivaa yritystä. Edellä mainitun yritysten lisäksi rekisteriin on merkitty mm. kansainväliseen pankkikonserniin kuuluva maailmanlaajuisesti toimiva kuluttajarahoitukseen erikoistunut yhtiö sekä mm. autonvalmistajien omistamia autorahoitukseen erikoistuneita yhtiöitä.

¹ Edilex.fi 29.2.2016 16.00 Tutkimus: Korkokatto on vähentänyt pikavippien tarjontaa

12.12.2016

OM 16/41/2016

Kuva rekisteriin merkityistä luotonantajista ei ole niin yksiselitteinen, kuin arviomuistion luvussa 2. (Tilastotietoa pikaluottoyrityksistä, otetuista luotoista sekä niihin liittyvistä maksuhäiriöistä) on annettu ymmärtää, eikä pikalainamarkkinoilla toimivien toimijoiden kokonaislukumäärä ole juuri muuttunut arviomuistiossa mainitusta vertailuajankohdasta 2014.

Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on korkea, 373.000 henkilöä vuoden 2016 lopulla. Lukumäärä ei kuitenkaan ole poikkeuksellinen ja vastaavan määräisiä tilastoja on nähty mm. vuonna 1997, jolloin rekisteriin oli merkitty kaikkiaan 368.000 eri henkilön tiedot. 90-luvun lopussa alkanut positiivinen kehitys maksuhäiriörekisteriin rekisteröityjen henkilöiden lukumäärässä kääntyi jälleen nousuun vuonna 2007 alkaneen maailmanlaajuisen pankki- ja rahoituskriisin seurauksena, jolla on merkittäviä vaikutuksia Suomalaiseen yhteiskuntaan ja jonka merkit näkyvät edelleen taloudessamme. Yleinen taloudellinen tilanne ja korkea työttömyys ovat pahentaneet ylivelkaantumiseen liittyviä ongelmia, joihin ei arviomuistiossa esitetyillä keinoilla ole vaikutusta.

Luotonhakijoilla onkin usein kulussit kunnossa viimeiseen asti, vaikka ylivelkaantumisen kierre on jo alkanut. Tämä näkyy erityisesti siinä, että kulutusluottoja hakevista asiakkaista kahdella kolmesta on jo ennestään luottoja ja joka neljännellä luotonhakijalla on yli viisi aikaisempaa velkaa. Edellä mainittu ennakoi ylivelkaantumista, vaikka velat olisivatkin hoidettu ajallaan eikä perintä- ja maksuhäiriömerkintöjä vielä olisi². Joka neljännellä uutta velkaa hakevalla jo ennestään velkaantuneella luotonhakijalla on nähtävissä vaikeuksia, jotka johtavat maksuhäiriömerkinnän syntymiseen ja luottotietojen menettämiseen. Ratkaisevassa asemassa ylivelkaantumisen estämisessä on moninkertaisen velkaantumisen vähentäminen, joka on mahdollista vain jakamalla luotettavaa tietoa kuluttajien luotoista luottopäätösten pohjaksi.

Ulosottoviranomainen kirjasi vuodelle 2016 yhteensä 2.709.317 vireille tullutta asiaa³. Näistä suurimman joukon muodostavat verot, muut julkisoikeudelliset maksut ja sakot 1.830.280 asialla. Yksityisoikeudelliset asiat muodostuvat 861.104 asiasta elatusapuasioiden jäädessä 17.933 asiaan. Ulosottovelallisia oli kaikkiaan 496.492 henkilöä⁴ ja syys velkaongelmiin ovat moninaisia.

Ylivelkaantuminen on estettävissä

Pikaluottosääntelyn tavoitteena on ollut ja on ylivelkaantumisen estäminen sekä ylivelkaantumisesta aiheutuvien haittojen vähentäminen. Tämä on luettavissa Pikaluotto

²Asiakastieto Oy 29.10.2013 www.edilex.fi/uutiset/37943

³Valtakunnanvuodinvirasto, Ulosotto Suomessa, Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2016, s. 1.

⁴Valtakunnanvuodinvirasto, Ulosotto Suomessa, Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2016, s. 17.

12.12.2016

OM 16/41/2016

2011 työryhmän asettamispäätöksestä 2.12.2011, Pikaluotto 2011 työryhmän mietinnöstä "Pikaluottolainsäädännön muuttaminen"⁵, sekä nyt lausuttavana olevassa arviomuistiossa (OM 16/41/2016).

Hintasääntelyllä ei ylivelkaantumisongelmaan voida tehokkaasti puuttua! Näin voidaan sanoa, kun tarkastellaan Hallituksen esityksessä 78/2012 vp asetettuja tavoitteita ja verrataan niitä esimerkiksi henkilömaksuhäiriötilastoissa tapahtuneisiin muutoksiin. Ns. positiivinen luottorekisteri antaa todennäköisesti paremmat mahdollisuudet puuttua ylivelkaantumiseen!

Asiakastieto Oy on yhdessä kuluttajaluottoalan toimijoiden kanssa kerännyt tutkimustietoa kuluttajista, kuluttajien velkaantumisesta ja ajautumisesta maksuhäiriöihin. Tietojen analysoinnin perusteella voidaan suoraan lukea merkkejä, jotka indikoivat kuluttajan ajautumista maksuhäiriöihin ja näitä tietoja voitaisiin hyödyntää laajasti estämään ylivelkaantumista. Tällä hetkellä nämä tiedot eivät ole kuitenkaan kaikkien luotonantajien käytettävissä.

Luottotietojen menettämisen taustalla on useimmiten niin sanottu monivelkaantuminen⁶. Kriisissä olevaa taloutta yritetään paikata ottamalla uutta velkaa samaan aikaan, kun luotot, nettikaupasta ostetut laskut, puhelinliittymät ja muut toistuvat maksut sitovat suuren osan tuloista. Ylivelkaantumiselle ei siis ole yhtä syyllistä, jota voitaisiin osoittaa, vaan se on yleensä pitkällisen ja vähitellen kehittyvän tapahtumaketjun lopputulos, joka on mahdollista vain, koska kattavaa tietoa kuluttajan veloista ei ole ja maksuvaikeudet paljastuvat luotonantajille vasta, kun ensimmäiset maksuhäiriömerkinnät on rekisteröity. Edellä kuvatussa tilanteessa myöskään korkokatolla ei voida vaikuttaa velkaantumiseen. Luotonantajilla ei ole mahdollisuutta varmistaa luotonhakijan antamia tietoja ja velkaantuminen voi jatkua, vaikka todellista maksuvaraa ei enää olisikaan.

Kuluttajaluottojen kyselyjärjestelmästä saatujen havaintojen mukaan, mihin myös arviomuistiossa on viitattu, luotonhakijat eivät kerro luottojensa määrää ja kokoa oikein, joten on aivan välttämätöntä, mikäli ylivelkaantumiseen halutaan puuttua, että kuluttajien velkaantumiseen liittyvää tietoa jaetaan tehokkaasti luotonantajille ja luotonantajat veloitetaan huomioimaan tiedot luotonannossaan. Myös Suomen Pankin

⁵ Oikeusministeriön julkaisu 17/2012

⁶ Asiakastieto Oy 2.2.2017 www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/positiivisen-luottotiedon-kaeyttoe-katkaisisi-velkaantumiskierteen-1779256

12.12.2016

OM 16/41/2016

johtokunnan jäsen Olli Rehn⁷ julkisesti ilmoittanut kannattavansa ns. positiivisen luottorekisterin perustamista ylivelkaantumisen estämiseksi⁸.

Kuluttajaluottojen kyselyjärjestelmässä osallistujat jakavat tietoa keskenään asiakkaidensa luotoista ja mm. maksujen viivästyksestä ns. maksuviivetietona. Maksuviivetiedolla tarkoitetaan sitä, että kuluttajan maksu on myöhässä yli 60 päivää. Asiakastieto Oy:n selvityksen mukaan merkintä maksuviiveestä ennustaa, että henkilöllä, jolla ei ole maksuhäiriötietoa saa sellaisen 17,2%:n todennäköisyydellä 2 kuukauden kuluessa luotonhakemuksesta ja 43,5%:n todennäköisyydellä vuoden kuluessa. Tieto on merkittävä ja sen merkitystä lisää se, että esimerkkitapauksessa kyseessä ovat henkilöt, joille ei ole rekisteröity maksuhäiriötietoa aikaisemmin. Yleensä velkaongelmien synnystä siihen, että henkilölle rekisteröidään maksuhäiriömerkintä, kuluu vähintään 6 kuukautta ja yleisemmin 12 kuukautta ja tämä on aivan liian pitkä aika, että maksuhäiriömerkinnällä olisi ratkaiseva merkitys ylivelkaantumisen estämisen kannalta!

Arviomuistiossa ehdotetaan 2000 € ja sitä suuremmille luotoille uutta korkokattoa

Arviomuistiossa on viitattu Kuluttaja-asiamiehen valvontatoimiensa yhteydessä selvittämien referenssituotteiden luottokustannuksiin (Vertailussa huomioitiin S-Pankin, Danske Bankin, Nordea Rahoituksen, Handelsbankenin ja OP-Kotipankin tarjoamat tällaiset luotot)⁹. Pankkien vakuudettomien luottotuotteiden todellinen vuosikorko esimerkkiotoksessa oli enintään 28 prosenttia. Tällä perusteella arviomuistiossa on ehdotettu, että korkokatto voisi olla suurempien luottojen osalta 30 prosenttia todellista vuosikorkoa.

On täysin kohtuutonta, että vertailukohtaksi on tässä yhteydessä otettu Suomessa Finanssivalvonnan alaisena toimivat pankit ja tällaisten toimijoiden tytäryhtiöt, joilla on, toisin kuin nyt kyseessä olevilla kuluttajaluottoja myöntävillä yrityksillä, mahdollisuus rahoittaa luotonantoon ilmaisella tai lähes täysin ilmaisella pääomalla samalla, kun pikalainayrityksen maksavat rahoituksestaan huomattavaa hintaa. Kilpailuasetelman vuoksi ns. pikalainayrityksillä ei ole mahdollisuutta saada vastaavaa edullista pankkirahoitusta toiminnalleen.

Kauppalehden tietojen mukaan määräaikaistalletuksista maksettavat korot ovat enintään 1,45% ja tyyppillisesti 0,00% - 0,50%, käyttelytilin korot 0,00% - 0,10% ja säästötilien korot

⁷ Johtokunnan jäsen Olli Rehn: Puhe pääomamarkkinaunionia käsittelevässä seminaarissa. Helsinki, 27.3.2017.

⁸ Yle Uutiset 20.30 / ti 28.3.2017 / <http://areena.yle.fi/1-3825117> alkaen kohta 9:47 eteenpäin ja nimenomaisesti 10:55

⁹ KKV/143/14.08.01.08/2016

0,00% - 1,75%¹⁰. Edellä oleva kuvaa hyvin sitä hintatasoa, mitä hintaa finanssivalvonnan alaiset pankit tai niiden lähipiiriin kuuluvat rahoitusyhtiöt maksavat toimintansa rahoittamiseen liittyvistä pääomista. Rahoituksen edullisuus antaa täysin erilaisen mahdollisuuden näille toimijoille hinnoitella kuluttajaluottotuotteet pikalainayrityksiä edullisemmalle tasolle!

Talletuspankeilla on myös täysin ilmainen implisiittinen valtion takaus talletusrahoitukselleen. Pankkien rahoituskustannukset lisätään käytännössä viitekorkona luottokoron päälle. Ainoastaan hyvin pieni osa, arviolta noin 0,25%, sisältyy pankeilla rahoituskustannuksina luottokorkoon. Pikalainayhtiöt eivät tavallisesti käytä hinnoittelussaan viitekorkoa lainkaan, vaan lainan hinnoittelu on täysin kiinteä koko sen juoksuajan. Tällöin rahoituskustannukset sisällytetään kokonaisuudessaan asiakkaalta perittävään luottokorkoon. Näiden lisäksi pikalainayhtiöiden asiakkaat saavat tyypillisesti täysin ilmaisen kiinteän koron hinnoittelun koko laina-ajalle. Pankeissa näistä tuotteista peritään erillinen maksu ja ne käsitellään erillisinä tuotteina. Pikalainayhtiöt eivät myöskään pysty perimään lainojen ennaikaisista takaisinmaksuista palkkioita kuten pankit perivät kiinteäkorkoisten lainojen kohdalla. Lainojen ennaikainen takaisinmaksu muodostaa merkittävän osan pikalainayhtiöiden lainojen kokonaiskustannuksista.

Pankit eivät rahoita pikalainayrityksiä, joten toiminnan rahoitus on kerättävä muista lähteistä ja tällöin yrityksille aiheutuvat rahoituskustannukset ovat huomattavan korkeita eivätkä nämä yritykset kykene kilpailemaan perinteisten rahoituslaitosten kanssa, kun sijoittajille rahoituksesta maksettava korot voivat olla yrityksen tilanteesta riippuen 10%:sta jopa 20%:iin. Jopa pörssinoteerattu kansainvälisesti pikalaina-alalla toimiva Ferratum Group maksaa rahoituksestaan 8%:n korkoa rahoituksestaan Saksassa¹¹.

Mikäli 2000€ ja sitä suuremmille luotoille asetetaan korkokatto, ei katto voida asettaa ehdotetulle tasolle, koska se johtaisi pankkien määräävästä kilpailuasemasta rahoitusmarkkinoilla tilanteeseen, että 2000€ tai sitä suurempien luottojen myöntäminen kuluttajille kävisi kannattamattomaksi pikalaina-alan korkeista rahoituskustannuksista johtuen.

Hintasäätelystä yleisesti ja korkokaton vaikutuksista lainamarkkinoihin

Hintasäätely on aina huono väline markkinoiden säätelyssä. Hintasäätely johtaa vapaille markkinoilla yleensä siihen, että hinta pyritään maksimoimaan kilpailusta huolimatta. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki toimijat lopulta siirtyisivät veloittamaan

¹⁰ <http://www.kauppahehti.fi/5/i/porssi/korot/?selected=talletuskorot#talletus>

¹¹ www.ferratumgroup.com/~media/Files/F/Ferratumgroup/financial-reports/2016/ferratum-preliminary-2016-presentation.pdf sivu 17

12.12.2016

OM 16/41/2016

korkeinta mahdollista hintaa asiakkailta, vaikka tämä ei ole ollut hintaregulaattorin tarkoitus. Näin on käynyt esimerkiksi taksiliikenteessä! Valtioneuvosto antaa asetuksen¹² taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista, joka samanaikaisesti muuttuu myös vähimmäishinnaksi eikä markkinoilla ole kilpailua. Näin on käynyt ja käymässä myös pikalaina-alalla ns. korkokatto säännön piiriin kuuluvien luottojen osalta.

Hintasääntelyn johdosta pankit ovat lakanneet käytännössä kokonaan myöntämästä pieniä lainoja, vaikka korkokaton asettamisen tavoitteena oli, että kuluttaja saisi pieniä luottoja nykyistä kohtuullisemmin ehdoin¹³. Ennen ns. korkokattosäännön säätämistä esimerkiksi Nordea pankkikonserni tarjosi kuluttajille pieni luottoja alkaen 400 euron määrästä. Tarkasteltaessa kyseisen pankin lainatarjontaa nyt, ovat pienimmät kertalainat 2000€ ja pienin luottoraja luottokortille 1000€¹⁴. Asetettu korkokatto on johtanut siihen, että kuluttajat ottavat tarpeettoman suuria lainoja, mistä seuraa kasvava riski ylivelkaantumiseen, vaikka asetettu tavoite hintasääntelylle on ollut päinvastainen.

Hintasääntely voi johtaa todennäköisesti myös kuluttajarahitusmarkkinoiden kansainvälistymiseen. Astuessaan voimaan laaja hintasääntely estäisi mahdollisesti ylivelkaantuneita asiakkaita saamasta luottoa rahoitusmarkkinoilta Suomessa. Jo tällä hetkellä kansainvälisillä markkinoilla toimivat talletuspankit pystyvät muutamassa minuutissa perustamaan Suomen ulkopuolella tilin ja myöntämään lainan suomalaiselle kuluttajalle. Nämä toimijat ovat Suomen verotuksen ja viranomaisvalvonnan ulottumattomissa. Ylivelkaantuneet tai korkean luottoriskin asiakkaat tulevat jatkossakin pääsemään rahoitusmarkkinoille näiden ulkomaisten toimijoiden avulla. Näiltä asiakkailta luotoista perittävät kustannukset tulevat todennäköisesti ylittämään nykyisenkin korkokaton, sillä kotimainen kuluttajansuoja on voimassa vain markkinoitaessa luottotuotteita Suomeen suomalaisille asiakkaille. Useilla Suomessa toimivilla kansainvälisillä yhtiöillä on todennäköisesti jo valmiudet tämänkaltaiseen rahoitustoimintaan.

Todellisen vuosikoron käytöstä hintakaton määritteenä

Todellisen vuosikoron käyttäminen ns. korkokattoa määrittelevänä välineenä on kuluttajien kannalta keltoton, koska kuluttajalle ei ole todellisen vuosikoron laskukaavasta ja laskentaohjeen lisäoletuksien monimutkaisuudesta johtuen mitään mahdollisuutta laskea ja tarkastaa, onko ilmoitettu todellinen vuosikorko oikein

¹² Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista, 570/2016

¹³ HE 78/2012 vp s. 1.

¹⁴ Nordea Bank AB (publ), Suomen sivuliike, Joustoluotto,
<https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/lainat/kulutusluotto/joustoluotto.html>

12.12.2016

OM 16/41/2016

laskettu¹⁵. Esimerkkinä asiasta alla oleva laskelma 100 euron lainasta, josta kuluna maksetaan 20 euroa ja laina-aika vaihtelee yhdetä kuukaudesta 60 kuukauteen. Jos alla olevissa esimerkkitapauksissa kuluttajilta kysyttäisiin kyseisten luottojen todellista vuosikorkoa emme usko, että kukaan kykenisi antamaan oikeaa vastausta!

Luoton määrä	Luottoaika	Maksettava kokonaissumma	Maksueriä	Maksuerä	Todellinen vuosikorko
100 €	1 kk	120 €	1	120 €	819,12 %
100 €	6 kk	120 €	1	120 €	44,73 %
100 €	6 kk	120 €	6	20 €	92,06 %
100 €	12 kk	120 €	1	120 €	20,06 %
100 €	12 kk	120 €	12	10 €	41,06 %
100 €	60 kk	120 €	1	120 €	3,71 %
100 €	60 kk	120 €	60	2 €	7,68 %

Kuluttajien kannalta yksinkertaisin ja ainoa oikea sekä oikeasti toimiva ratkaisu on määritellä hintakatto vuotuisen koron käsitteen mukaan siten että 100 euron lainasta 1 euro kulu on 1%. Vain näin voidaan varmistaa se, että kuluttajat voivat valvoa ja reagoida tarvittaessa ylisuuriin hintoihin.

Pikalaina-alan valvonnasta

Luottomarkkinoita valvovat tällä hetkellä kuluttaja-asiamies, Finanssivalvonta ja aluehallintovirasto, mikä aiheuttaa päällekkäisyyttä ja tehottomuutta valvonnan koordinoinnin ja viranomaisyhteistyön osalta. Pikaluottojen valvonnassa Finanssivalvonnalla ja aluehallintovirastoilla Etelä-Suomen virastoa lukuun ottamatta ei ole roolia. Valvonnan päällekkäisyys voi johtaa ylivalvontaa, jos viranomaiset valvovat samanaikaisesti samankaltaisia asioita ja toisaalta jotkin osa-alueet voivat jäädä kokonaan valvomatta tai vähälle huomiolle¹⁶.

Näkemyksemme mukaisesti valvonta tulisi keskittää yhdelle viranomaiselle ja valvontaresurssit tulisi mitoittaa niin, että valvonta on tehokasta niin että toimialaa sääntelevien sääntöjen noudattaminen voidaan varmistaa kuluttajien oikeuksien turvaamiseksi.

¹⁵ Oikeusministeriön asetus kuluttajaluoton todellisesta vuosikorosta 9.12.2016/1123 ja todellista vuosikorkoa laskettaessa käytettävät liitteen II osassa mainitut lisäoletukset.

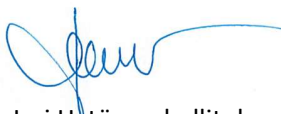
¹⁶ Keinänen ja Vartiainen 2016. Pikaluottojen valvonta: Miten lainsäädännön valvonta toteutuu käytännössä? Edilex 2016/23

Yhteenveto

- Hintasääntelyllä ei ole vaikutusta ylivelkaantumiseen.
- Ns. positiivinen maksuhäiriörekisterillä on mahdollista puuttua ja vähentää ylivelkaantumista ja ylivelkaantumisesta aiheutuvia haittoja merkittävästi ja toimiin asian ratkaisemiseksi sekä tarpeellisen lainsäädännön valmisteluun tulisi ryhtyä heti kiireellisesti.
- Ehdotettu korkokatto suuremmille luotoille suosii pankkeja ja estää kilpailua suuremmissä 2000€ ja sitä suuremmissa luotoissa.
- Todellisesta vuosikorosta olisi luovuttava ns. korkokattosäännön yhteydessä ja korvattava se kuluttajien kannalta selvemällä ja ymmärrettävämällä vuosikoron käsitteellä.
- Pikalaina-alan valvonta tulisi keskittää yhdelle viranomaiselle valvonnan tehostamiseksi valvonnan kattavuuden varmistamiseksi.

Kunnioitavasti

Tact Finance Oyj

Jari Hytönen hallituksen

jäsen

jari.hytonen@tact.fi

0400 121 112